

## Motion till riksdagen 2012/13:A394

av **Carina Herrstedt m.fl. (SD)**

# Hedersrelaterat våld och förtryck

## Sammanfattning

Det svenska samhället har en lång tradition av jämställdhetsarbete. Det präglas av en människosyn där alla individer har rätt att göra egna val och forma sina liv utan påtryckningar från den närmaste omgivningen. De senaste decennierna har dock ett alternativt synsätt växt sig allt starkare till följd av en ansvarslös invandringspolitik, kulturrelativism och en stor dos naivitet. I dagens Sverige hörs allt oftare rapporter från personer som lever i en förtryckande och våldsam hederskultur, i en verklighet som existerar parallellt med majoritetssamhället.

Offren för hederskulturen begränsas kraftigt i sin vardag. De tvingas finna sig i att deras rätt att göra egna livsval inskränks och det krävs av dem att de försakar den egna viljan för att alltid sätta familjens eller släktens anseende först. I hederns namn utsätts de ofta för trakasserier, hot och våld från de personer som borde stå dem närmast. Alternativt tvingas de att själva utsätta sina närmaste för våld och förtryck. De mest extrema fallen har gått så långt att offren fått sätta livet till i rena avrättningar till försvar av familjenamnet.

Hederskulturen står för raka motsatsen till det svenska och västerländska samhällets syn på varje människas egenvärde och rätt till en fri vilja. Problemet med dess växande utbredning i Sverige måste därför tas på största allvar och åtgärdas. Det är oacceptabelt att förtryck, våld och mord sker i hederns namn.

I motionen presenteras förslag på ett intensifierat och konkretiserat arbete för att motverka hederskulturen och för att hjälpa alla dess offer. Under lång tid har mycket energi lagts på forskning och analys av hederskulturen och dess uttryck. Detta arbete är även i fortsättningen viktigt, och vi ger i motionen förslag på hur det kan vidareutvecklas. I avvaktan på forskningens resultat anser vi dock att det är hög tid att agera utifrån befintlig kunskap. Därför föreslås flertalet åtgärder av förebyggande samt hjälpande karaktär.

Fel! Okänt namn

## Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Förslag till riksdagsbeslut.....	3
Bakgrund.....	6
Vad är hederskultur? .....	6
Situationen i Sverige .....	6
Effekter på majoritetssamhället .....	7
Vad görs idag?.....	8
En stabil värdegrund.....	9
Assimilation framför integration .....	10
Lika värde för människor – inte för värderingar.....	11
Kunskap är nyckeln till det svenska samhället .....	13
Stopp för förtrycket .....	14
Barn och ungdomar .....	14

## Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en omedelbar omställning från integrationspolitik till assimilationspolitik.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om krav på ett tydligt ställningstagande från det offentliga för grundläggande värderingar om människors inbyggda egenvärde, jämställdhet mellan män och kvinnor samt individers rätt att göra egna livsval.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om totalstopp för integrationsåtgärder som innebär eftergifter för kulturella uttryck som bryter mot svensk värdegrund.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om intensifierat arbete med informationsspridning om och förankring av det svenska samhällets värdegrund, riktat mot nyanlända och personer som lever i utanförskapsområden.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utökade satsningar på att sprida kunskap om hedersproblematikens grunder till företrädare för det offentliga som i sitt arbete möter individer som lever i en hederskultur.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behov av ökade medel till och tydliga direktiv om forskning och uppföljning av hederskulturernas utbreddhet och uttryck i Sverige.<sup>1</sup>
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om regelbundna lokala kartläggningar av elevers attityder och erfarenheter gällande våra demokratiska fri- och rättigheter såväl som skyldigheter.<sup>1</sup>
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behov av att utveckla undervisningen om mänskliga rättigheter samt fördjupa skolans arbete med att förankra grundläggande svenska värderingar hos alla elever.<sup>1</sup>
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kontinuerliga utbildningar för skolpersonal i att förstå, identifiera och agera säkert gällande hedersförtryck.<sup>1</sup>
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om anmälningsplikt för skolpersonal vid misstanke om hedersrelaterat våld eller förtryck i elevers hemmiljö.<sup>1</sup>
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nolltolerans mot särbehandling av elever baserad på kulturella eller religiösa trosuppfattningar.<sup>1</sup>
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förbud mot att bära slöja för flickor under 15 års ålder i all offentligt anordnad verksamhet.<sup>2</sup>

**Fel! Okänt namn på**

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förbud mot omskärelse av pojkar utan att medicinska skäl föreligger.<sup>3</sup>
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda hur åtgärder mot kvinnlig könsstympning kan anpassas för att motverka även manlig omskärelse.<sup>3</sup>
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kriminalisering av utfärdandet eller underlättandet av tvångs- och barnäktenskap liksom motsvarande äktenskapsliknande förbindelser.<sup>4</sup>
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om borttagande av möjligheten att begära undantag från lagen i fråga om när minderåriga kan ingå äktenskap.<sup>5</sup>
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inrättandet av ett nationellt kompetensteam med spetskunskaper om hederskulturer samt tvångs- och barnäktenskap.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökade krav på trossamfund och vigselförrättare att visa nolltolerans mot äktenskap under tvång och barnäktenskap.<sup>5</sup>
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om krav på att utländska äktenskap ska ha ingåtts på sätt som motsvarar den svenska lagstiftningen för att erkännas av den svenska staten.<sup>5</sup>
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om införandet av en svensk motsvarighet till den danska 24-årsregeln.<sup>6</sup>
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en omfördelning motsvarande minst 50 miljoner kronor årligen från generella jämställdhetsåtgärder till ett riktat arbete för att stoppa hedersförtrycket.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en statlig samordning för att erbjuda alla kommuner nödvändiga verktyg att ta fram specifika handlingsplaner mot hedersförtryck.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inrättandet av särskilda hedersjourer som är särskilt anpassade för arbetet med att ge stöd och skydd för dem som försöker bryta sig loss från hederskulturer.<sup>3</sup>
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att personer som lyckats bryta sig loss från ett liv under hedersrelaterat förtryck av socialtjänsten tilldelas kontaktpersoner som ska ge fortsatt stöd i etablerandet av ett självständigt liv.<sup>3</sup>
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skärpta krav på alla former av trossamfund eller föreningar baserade på etnicitet där statsbidrag omedelbart dras in om någon form av hedersrelaterade strukturer understöds.<sup>7</sup>

**Fel! Okänt namn på**

26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fördjupade dialoger med religiösa samfund och kulturellt eller etniskt baserade föreningar för att införliva dem i arbetet med förankringen av den svenska värdegrunden hos deras medlemmar.<sup>7</sup>
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utvecklat föräldrastöd med särskild inriktning på att lära föräldrar med bakgrund i hederskulturer hur de bör agera för att vara goda föräldrar i enlighet med svenska värderingar.<sup>3</sup>
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stärkta skyddsmöjligheter för personer som lever under en ständig hotbild till följd av hedersförtryck.<sup>4</sup>
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kraftiga skärpningar av de straff som utdelas för all form av hedersrelaterad brottslighet.<sup>4</sup>
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda eventuella lagändringar som möjliggör att även de som underblåser hedersrelaterat förtryck men inte själva utför våldshandlingar kan ställas till svars.<sup>4</sup>
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om automatisk utvisning av utländska medborgare som döms för hedersrelaterad brottslighet.<sup>6</sup>
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra det möjligt att återkalla svenskt medborgarskap från förövre med dubbelt medborgarskap vid särskilt allvarliga fall av hedersrelaterad brottslighet.<sup>2</sup>

<sup>1</sup> Yrkandena 6–11 hänvisade till UbU.

<sup>2</sup> Yrkandena 12 och 32 hänvisade till KU.

<sup>3</sup> Yrkandena 13, 14, 23, 24 och 27 hänvisade till SoU.

<sup>4</sup> Yrkandena 15 och 28–30 hänvisade till JuU.

**Fel! Okänt namn på**

<sup>5</sup> Yrkandena 16, 18 och 19 hänvisade till CU.

<sup>6</sup> Yrkandena 20 och 31 hänvisade till SfU.

<sup>7</sup> Yrkandena 25 och 26 hänvisade till KrU.

## Bakgrund

### Vad är hederskultur?

Det första steget i arbetet med att en gång för alla sätta stopp för hedersförtryck är att identifiera och förstå den kultur som är bakomliggande. Den enskilt största och grundläggande skillnaden mellan hederskultur och det vi avser när vi talar om västerländsk kultur är synen och värderingen av kollektivet kontra individen. Den svenska och västerländska kulturen baseras på insikten att varje person har ett egenvärde. Människovärdet är grundläggande och får inte kränkas. Våra kollektiva strukturer bygger på ömsesidig respekt och en solidaritet med bas i medmänsklighet och empati, en vilja att formera oss och tillsammans arbeta för att uppnå gemensamma mål.

Inom hederskulturer sätts alltid kollektivet främst. De enskilda individerna har en roll att fylla som en del av kollektivet, och det är i denna roll deras värde sitter. Kollektivets grund är blodsband och den motsvarighet till solidaritet som finns har sin bas i plikt, krav och tvång. I och med släktskapets starka betydelse är särskilt kvinnor extra utsatta, kontroll av kvinnan är kollektivets enda möjlighet att veta vilka som är föräldrar till ett barn. Men även män som inleder relationer med kvinnor utan godkännande från kvinnans kollektiv faller offer för förtrycket. Individer som bryter mot heteronormen förskjuts eftersom de inte kan fullfölja sin plikt gentemot kollektivet genom att bilda familj.

Enkelt uttryckt har hederskulturer växt fram i områden där samhällsstrukturerna varit svaga och snabbt förändrats. Sociala skyddsnät har inte existerat och kontrollen av familj och släkt har utgjort basen för överlevnad. Detta har i sin tur lett till ett behov av att vårda det varumärke släktnamnet utgör och därmed har hedersbegreppet etablerats. Utan ett gott anseende minskar möjligheterna att säkra släktens överlevnad genom giftermål. Alltefter som tiden har gått har listan över krav som ska vara uppfyllda för att släktens heder ska upprätthållas utökats och idag är det inte enbart en fråga om att kunna säkerställa barns blodsband. De exakta förväntningarna på de enskilda individerna kan variera men gemensamt för de olika hederskulturerorna är att vikten av att säkra familjens anseende är stor nog att motivera förtryck av och våld mot varje person som på något sätt satt egna preferenser framför släktnamnet. Hedern måste försvaras, även om det innebär att förskjuta, skada eller mörda en familjemedlem.

### Situationen i Sverige

Hederskulturer är något som uppmärksammats i Sverige först på senare år. Det första uppmärksammade fallet av grovt hedersförtryck är mordet på Sara Abed Ali i december 1996, vilket tre år senare följdes av mordet på Pela Atroshi. I början av 2000-talet lyftes således frågan upp på agendan och fick genomslag i samhällsdebatten. Den röst som hördes starkast tillhörde en mo-

## Fel! Okänt namn på

dig ung kvinna vid namn Fadime Sahindal. I november 2001 talade hon inför Sveriges riksdag om sina upplevelser och erfarenheter av att växa upp under hedersförtryck. Bara två månader senare blev hon mördad av sin far då han ansåg det nödvändigt för att återupprätta familjens heder. Sveriges politiker och media gick starkt ut och fördömde det inträffade, det talades om krafttag för att stoppa hederskulturernas fortsatta utbredning i det svenska samhället och om vikten av att arbeta för att ingen skulle behöva falla offer för hedersrelaterat våld igen.

Tyvärr har alltför lite skett för att göra verklighet av dessa löften och problemen med hedersförtryck och hedersrelaterat våld kvarstår än idag. Så sent som i april 2012 mördades ännu en ung kvinna i hederns namn i Sverige.

Den statistik som finns tillgänglig gällande förekomsten av hedersförtryck i Sverige är i många avseenden bristfällig. Eftersom de individer som lever i en hederskultur generellt också lever utanför och har svag tilltro till majoritetssamhället beräknas mörkertalet vara stort. Enligt en studie<sup>1</sup> kan så många som 100 000 flickor med utländsk bakgrund leva under restriktioner som kan kopplas till hedersförtryckande familjestrukturer, i Sverige. Den senaste större publikationen som kan kopplas till hedersproblematik är statens offentliga utredning Stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap som släpptes den 24 maj 2012. I den redovisas siffror som pekar på att minst 250–300 personer under år 2011 upplevde en akut eller ganska akut risk att bli gifta mot sin vilja.

I reportaget Balkongflickorna – Framtvingade självmord av SR Kaliber Front<sup>2</sup> kontaktades femton stödverksamheter, såsom telefonjourer, skyddade boenden och grupper inom socialtjänsten, som fokuserar på hedersförtryck. Det framkom att tio av dessa hade erfarenheter av flickor som av sin familj uppmanats att begå självmord. Fem av verksamheterna vittnade om att de upprepade gånger hört om förtäckta mord som utförts i hederns namn. Detta visar dels att hedersförtryck i allra högsta grad är ett fenomen som existerar i Sverige idag, dels att det är mycket svårt att identifiera till och med när det gått så långt att dess offer fått sätta livet till.

## Effekter på majoritetssamhället

Som om det inte vore illa nog att det svenska samhället misslyckas med att hjälpa de som själva har bakgrund i hederskulturer att bryta sig loss från det hedersrelaterade förtrycket går det att observera effekter på majoritetssamhället och dess invånare. I takt med att enklaver präglade av hederskulturella strukturer växer fram ökar segregationen till den grad att parallella samhällen etableras. De personer som lever i dessa parallellsamhällen blir alienerade från det svenska samhället och dess normer, vare sig de är offer eller förövare i förhållande till hedersförtrycket. Kontrasten mellan majoritetssamhällets

<sup>1</sup> Sara Högdin – Utbildning på (o)lika villkor, 2007.

<sup>2</sup> Kaliber Front – Balkongflickorna – Framtvingade självmord 2006-10-15.



## Fel! Okänt namn på

värderingar och normer respektive de som råder i det egna samhället leder i sin tur till en ovilja eller rädsla att bli en del av det svenska samhället. Otaliga gånger uppvisas exempel på bristande eller helt frånvarande respekt för det svenska.

I dessa parallella samhällen är det inte ovanligt med ett allmänt rådande förtryck av kvinnor, oberoende av deras bakgrund. I ett uppmärksammat reportage<sup>3</sup> av SVT:s Uppdrag granskning noteras i förbifarten att kvinnor inte är en vanlig syn på torget i Rinkeby och att kaféerna hänvisar kvinnliga gäster till särskilda, dolda avdelningar. Det är inte ovanligt att kvinnor blir utsatta för kränkningar av främlingar för att de exempelvis genom sitt sätt att klä sig anses uppvisa ett beteende som inte är värt heder eller respekt.

Det finns flertalet fall där ungdomar som växt upp under starka hedersstrukturer har gett uttryck för sin rasism mot alla som inte passar in i deras normer. Exempelvis sa en ung man redan år 2000 till Dagens Nyheter:

Men det är inte lika fel att våldta en svensk tjej som att våldta en arabisk tjej. Den svenska tjejen får ju massor av hjälp efteråt, och hon har nog redan knullat. Men arabtjejen får problem med sin familj. För henne är det en stor skam att bli våldtagen. Det är viktigt att hon har kvar oskulden när hon gifter sig.<sup>4</sup>

Detta citat sammanfattar på ett tydligt och skrämmande sätt hur hederskulturens förtryck spiller över även på de som lever i majoritetssamhället. Det görs skillnad mellan individer baserat på etnicitet, där det är mer acceptabelt att våldta svenska kvinnor än de som lever i en hederskultur. Det framhålls att de svenska kvinnorna inte får lika illa, bland annat eftersom de förutsätts vara sexuellt aktiva och därmed inte skulle må lika dåligt över händelsen. Samtidigt visas hur kvinnor som lever i hederskulturer lever under så orimliga krav att de själva anses ansvariga om de blir våldtagna, och att hjälpen till de utsatta brister.

## Vad görs idag?

Mycket av det arbete som utförts hittills har fokuserat på forskning och kunskapspridande. Ofta har dock utgångspunkten varit att identifiera, bemöta och motverka de sätt på vilket hederskulturens förtryck tar sig uttryck. Exempel på detta är den statliga utredning som nämnts ovan liksom Ungdomsstyrelsens studie *Gift mot sin vilja*. Bägge dessa har alltså fokuserat på problem med tvångsäktenskap och vilka åtgärder som kan vidtas för att motverka detta symptom på hedersförtryck, inte förtrycket i sig självt.

Kännetecknande för merparten av arbetet mot hedersrelaterat förtryck i Sverige är att det ses som en jämställdhetspolitisk åtgärd bland andra. Detta tycks bero på en ängslighet och ovilja att erkänna bakomliggande strukturer och den konflikt som uppstår mellan hederskulturers värdegrund och det

<sup>3</sup> Uppdrag granskning – Imamernas råd, 2012-05-16.

<sup>4</sup> Dagens Nyheter – ”Det kan hända den snällaste kille” 2000-02-10.

## Fel! Okänt namn på

svenska samhällets värdegrund. Därför bromsas arbetet av att problem som växt fram i en kontext bemöts med verktyg utvecklade i en annan.

Flertalet ideella organisationer har riktat in sig på att arbeta mot hedersförtryck, och merparten av dessa drivs av individer som själva har erfarenhet av hedersförtryck. De arbetar genom direkt stöd till utsatta individer, insatser för informations-spridning och pådrivning i syfte att få till förändringar i lagar, direktiv och arbetsmetoder för att dessa ska anpassas bättre efter hela problembilden. Tyvärr tycks dessa ideella krafter ha svårt att få gehör för sina förslag.

På ett hedersrelaterat område har arbetet resulterat i flertalet konkreta åtgärder. Den kvinnliga könsstympningen har uppmärksammats starkt och samhället har tydligt markerat sitt avståndstagande. Kvinnlig omskärelse är sedan 1982 förbjuden i Sverige och bestraffas med mellan 2 och 4 års fängelse. Därutöver har det kriminaliserats även att förbereda könsstympning. Vid misstanke om könsstympning gäller ett särskilt undantag från offentlighets- och sekretesslagen som ger exempelvis sjukvårdspersonal möjlighet att meddela polismyndigheten. Vidare föreligger plikt att anmäla all kännedom om könsstympning till polisväsendet. Yrkespersoner har också plikt att anmäla till socialtjänsten och privatpersoner uppmanas att göra detsamma. Slutligen har Socialstyrelsen rätt att ingripa och omhänderta de flickor som misstänkts vara i akut risk för att utsättas för könsstympning och åklagare har möjlighet att utse en särskild företrädande för barnen som i sin tur kan bevilja att en läkarundersökning genomförs för att kontrollera om könsstympning har genomförts.

Utöver ett väl utbyggt skydd via lagtexter har Socialstyrelsen fått ett tydligt uppdrag att motverka kvinnlig könsstympning. I sitt arbete har myndigheten tagit fram omfattande informations- och utbildningsmaterial som riktats mot yrkesgrupper verksamma inom skola, sjukvård och rättsväsende. Utbildningsmaterialet har kompletterats med flertalet seminarier och konferenser för att väcka medvetenhet och ge dessa yrkesgrupper nödvändiga verktyg för att kunna stoppa den kvinnliga könsstympningen samt för att kunna upptäcka och hjälpa de som redan har utsatts. Särskilt informationsmaterial har också producerats och översatts till de språk som anses vara aktuella för att nå de riskgrupper som identifierats. Socialstyrelsen har därtill knutit kontakter med religiösa företrädare för att även där förankra ett avståndstagande från kvinnlig könsstympning, något som i december 2005 gav resultat då representanter för Sveriges imamråd, koptiska ortodoxa kyrkan, katolska kyrkan och Sveriges kristna råd tillsammans undertecknade ett dokument som tydligt markerar just detta avståndstagande.

## En stabil värdegrund

*Vårt Sverige vilar på en stabil grund av gemensamma grundläggande värderingar. Människans okränkbara egenvärde, jämställdhet mellan kvinnor och*

*män samt individens rätt till tankefrihet och egna livsval utgör det fundament som möjliggör ett tryggt samhällsbygge.*

## Assimilation framför integration

För oss är det självklart att utbredningen av hederskulturellt förtryck i Sverige har möjliggjorts av den rådande integrationspolitiken i kombination med en ansvarslös invandringspolitik. Vårt land har på några decennier tagit emot ett, i förhållande till vår egen befolkningsstorlek, mycket stort antal individer från samhällen präglade av hederskulturer. Att de har varit många till antalet har fått till följd att det varit svårt för majoritetssamhället att möta upp och hantera varje enskild person. De nyanländas introduktion till Sverige har blivit bristande.

Samtidigt har den politik som formats för att underlätta för invandrare att bli en del av det svenska samhället varit en integrationspolitik, baserad på kulturell relativism och ett mångkulturellt ideal. Målet för politiken har inte varit att införliva de nya invånarna i det befintliga samhället och den svenska identiteten, utan att skapa ett nytt samhälle där individer kan leva sida vid sida med olika kulturell identitet. Utgångspunkten har varit att en mångfald av kulturella uttryck alltid verkar berikande och att eventuella problem uteslutande beror på bristande tolerans mot det som är nytt eller annorlunda mot det egna. Därför har politiken fokuserat på att uppmuntra och förstärka bevarandet av kulturella identiteter i en förhoppning om att skapa ett samhälle där den kulturella diversiteten är så stor att samhället kan beskrivas som normlöst, och att det därmed inte ska gå att definiera vad som är annorlunda.

Integrationspolitikens arbete med att stödja bevarandet av kulturella identiteter må vara baserat i en välvilja, men för att komma till rätta med hedersrelaterat förtryck är det nödvändigt att motverka de värderingar och det normsystem som ligger till grund för hederskulturen. Detta förutsätter ett erkännande av att vissa kulturella uttryck inte hör hemma i och inte kan accepteras av vårt samhälle. På samma sätt fordras ett erkännande av att vissa värderingar kan och bör anses grundläggande för deltagande i det svenska samhället. De grundläggande mänskliga rättigheterna anses visserligen vara universella, men faktum är att dessa är uttryck för den västerländska syn som sätter människans okränkbara egenvärde först. På samma sätt är det ett faktum att det existerar kulturer som inte bygger på dessa värderingar.

Utöver att tolerera och stärka hederskulturer leder integrationspolitikens mångkulturella ideal till ett splittrat samhälle utan en gemensam identitet. I stället för ett enat samhälle uppstår segregation baserad på kulturell identitet, etniska och kulturella enklaver växer fram och det sociala kapitalet minskar. Detta i sin tur skapar ytterligare incitament att hålla fast vid det kollektiva tänk baserat på släktskap som präglar hederskulturerna, eftersom samhället inte längre ses som en gemenskap där alla invånare ingår.

Mot bakgrund av detta menar vi att det enskilt viktigaste steget att ta för att kunna motverka hederskulturers utbredning i Sverige är att genomföra en

## Fel! Okänt namn på

omställning från integrationspolitik till assimilationspolitik. Principen om assimilation bygger på idén om öppen svenskhet och en politik för detta uppmuntrar samt förmedlar det svenska samhällets värderingar. Målet är att den som bosätter sig i Sverige ska upptas i den svenska gemenskapen och bli en del av det svenska samhället, utan att samhället förändras i grunden eller tvingas kompromissa med grundläggande värden.

## Lika värde för människor – inte för värderingar

Den kulturrelativism som utgör fundamentet för integrationspolitiken baseras i sin tur på en förlängning av idén om alla människors lika värde till att omfatta alla kulturers lika värde. Vi ställer oss givetvis bakom det inbyggda människovärdet men vi backar inte för att vara tydliga med att kulturer, kulturella uttryck, värderingar och normer precis som andra sociala konstruktioner såväl kan som bör utvärderas, granskas och diskuteras. Det är för oss en självklarhet att det finns vissa värderingar vi ser som fundamentala i vårt samhälle, och att det finns andra värderingar som vi anser vara oförenliga med det. Exempel på sådana grundläggande svenska och västerländska värderingar är just alla människors lika värde, individers rätt till sina egna åsikter och jämställdhet mellan kvinnor och män. Dessa, menar vi, får det svenska samhället aldrig kompromissa med. Samtidigt är det just detta som sker när alla kulturer ska värderas lika högt.

De tydligaste exemplen på hur kulturrelativism leder till kompromisser med grundläggande mänskliga värden återfinns i olika integrationspolitiska åtgärder. I iveren att välkomna individer från andra kulturer separeras kvinnor från män i offentliga institutioner. För att visa hänsyn och tolerans mot andra kulturer tillåts oåterkalleliga och medicinskt omotiverade kirurgiska ingrepp på gossebarn. Svenska läkare ger råd till unga flickor att på sin bröllopsnatt sticka sig själva i underlivet för att bevisa sin oskuld. Fokus för integrationsåtgärderna är att hantera även de grövsta kulturkrockar genom att arbeta runt dem snarare än att stå upp för att grundläggande värderingar i det svenska samhället givetvis måste gälla för alla dess invånare.

Rädslan att kränka individers rätt att välja själva gör att många blundar för det faktum att det fria valet endast kan ske när individen är medveten om och trygg i sitt egenvärde och sina personliga rättigheter och skyldigheter. Det är häri det stora sveket mot dem som lever i en hederskultur bottnar – deras liv formas efter kollektivets önskemål och uppfattningar samtidigt som det svenska samhället förutsätter att de gjort sina egna livsval på samma sätt som individer uppväxta i majoritetssamhället gör.

Samma kvinnor som med rätta protesterar högt när våldtäktsmän försvarar sig med att beskylla sina offer för att vara för utmanande klädda står allt som oftast tysta när kvinnor med utländsk bakgrund döljer sina kroppar, sitt hår och i förekommande fall också sitt ansikte för att inte olovligen väcka mäns lusta. Det är inte ovanligt med kommentarer som likställer detta uttryck för hedersförtryck med majoritetssamhällets modetrender eller andra identitetsdefinierande plagg. Istället för att fördöma ett typexempel på kvinnoförtryck

fördöms den som protesterar mot fenomenet med motiveringar om religionsfrihet och rätten att klä sig efter eget tycke. I stället för att problematisera den syn på kvinnors och mäns sexualitet som uppenbarligen existerar inom delar av vårt land förskjuts problembeskrivningen till att behandla hur majoritets-samhället måste bli bättre på att visa tolerans för alternativa livsval.

På ett liknande sätt reduceras ofta hedersrelaterat våld till att betraktas som ännu en form av våld i nära relationer eller, än mer förenklat, mäns våld mot kvinnor. Även dessa likställanden baseras på en bristande förståelse för den fundamentala skillnaden mellan hederskulturer och den svenska, västerländska kulturen. Det finns ett par enkla men grundläggande skillnader som tydliggör att de verktyg vårt samhälle har tagit fram för att verka mot våld i nära relationer inte är direkt applicerbara på arbetet med att motverka hedersrelaterat våld.

Våld i nära relationer/mäns våld mot kvinnor utmärks av att förövaren i de flesta fall agerar ensam. Det är huvudsakligen män som står för våldet (åtminstone i fysisk form) och de bakomliggande anledningarna är baserade på personliga relationer. Förövaren är också ensam ansvarig och det omgivande samhället tar avstånd från gärningarna. Offret vet att det finns stöd och hjälp att söka. Förtryck och våld är inte accepterat av den rådande kulturen.

Hedersrelaterat våld, å andra sidan, grundar sig i och understöds av de värderingar och den kultur som är dess arena. Det utförs ofta i grupp och det motiveras med idén om det kollektiva ansvaret för familjens eller släktens anseende och heder. Våldet är därmed kopplat till huruvida individen underordnar sig kollektivet eller inte. Den som hävdar sin individualitet på bekostnad av den kollektiva identiteten, utgör ett allvarligt hot mot gruppen. Därför måste alla till buds stående medel användas för att förmå rebellen att antingen foga sig igen eller oskadliggöras genom elimination. Offret är ensamt och utlämnat eftersom det omgivande samhället anser våldet vara nödvändigt, berättigat och självförvållat genom provocerande uppträdande.

För oss är det uppenbart att kulturell relativismens tolkning av alla kulturer och värderingar som obönhörligen lika mycket värda står i strid med idén om grundläggande mänskliga rättigheter och alla individers lika värde. Vi ser hur rädslan att kränka individers rätt till fria val gör att samhället sviker de personer som på grund av ett liv under hedersförtryck aldrig ges möjlighet att välja själva. Vi vägrar att tysta se på när myndigheter och företrädare för det offentliga med sina försök att visa acceptans och skapa vägar in i det svenska samhället i själva verket understödjer de strukturer och värderingar som ligger till grund för utanförskap.

Därför menar vi att det svenska samhällets anpassning till värderingar från hederskulturer omedelbart måste stoppas. Det är oacceptabelt att det sker kompromisser med våra grundläggande värderingar, även om syftet är att underlätta en introduktion till det svenska samhället. Att göra eftergifter för kulturella uttryck som går stick i stäv med alla människors lika värde, integritet och rätt till sin egen kropp och sina egna val är inget annat än att annonsera att i Sverige gör vi skillnad på folk och folk baserat på etnicitet. Det är att svika de individer som lever i hedersförtryckets parallella samhällen. Det är att acceptera att individer med ursprung i hederskulturer inte har samma

**Fel! Okänt namn på**

grundläggande mänskliga rättigheter som vi med bakgrund i Sverige och västvärlden.

## Kunskap är nyckeln till det svenska samhället

För att en anpassning till det svenska samhällets värderingar över huvud taget ska vara möjlig krävs att den som lever efter andra normer och strukturer får en god och välkomnande insyn i vårt samhälle. Vi vill därför se ett intensifierat arbete för att nå ut till de individer som idag lever i utanförskapsområden präglade av hederskulturer samt de personer som beviljas uppehållstillstånd i Sverige och kommer från hederskulturer. Detta arbete ska ha som syfte att ge en god introduktion till de normer och den värdegrund som utgör basen för det svenska samhällsbygget.

Det är av stor vikt att det sätt på vilket kunskaperna sprids på ett tydligt sätt förmedlar att anpassningen till de svenska värderingarna är en förutsättning för att bygga ett liv i Sverige och att brott mot grundläggande mänskliga rättigheter får konsekvenser. Samtidigt måste detta ske på ett sätt som visar förståelse för att det kan vara en stor omställning och kännas både förvirrande och obehärligt. Relationen mellan individ och samhälle, de rättigheter som garanteras av den svenska staten och de skyldigheter som följer med ett uppehållstillstånd eller ett medborgarskap måste tydliggöras, liksom det faktum att de är ömsesidigt beroende. I arbetet med att bryta hederskulturernas grepp måste det offentliga visa att det är kapabelt att ersätta de trygghetsstrukturer som hederssamhället trots allt erbjuder.

Detta i sin tur fordrar att personer som genom sin yrkesutövning kommer i kontakt med individer som lever i en hederskultur innehar goda kunskaper och en djup förståelse för hedersbegreppet, dess bakgrund och dess roll i det kollektivbaserade samhällsbygget. Detta förbättrar möjligheterna att upptäcka hedersförtryck och hedersvåld såväl som möjligheterna att kunna erbjuda offren den hjälp som krävs. Personer som jobbar inom vård och omsorg, förskola, skola och fritidsverksamhet, socialtjänst, polismyndighet och rättsväsende måste få utökade kunskaper i detta ämne. De måste känna till vad som särskiljer hedersnormer från de normer som utgör fundamentet för västvärldens samhällen. De måste också förstå hur dessa skillnader uppkommit, hur de kan identifieras och vad de resulterar i. Alla dessa kunskaper är elementära för att kunna kommunicera med hederskulturens offer, visa förståelse för deras situation och på sikt hjälpa dem att känna sig trygga nog att slå sig fria från hedersförtrycket.

Det är alltså viktigt med utvecklade och fördjupade utbildningar om hederskultur och dess utbredning samt hur den tar sig uttryck i Sverige. Ett intensivt informationsarbete pågår redan, men vittnesmål beskriver hur de kunskaper som finns hos svenska myndigheter uppvisar stora brister gällande den djupare förståelsen av hela problembilden. Individer som söker hjälp uppfattar ofta att de möts av lösningsförslag anpassade efter familjeproblem som uppstår i majoritetssamhället och som inte går att applicera på de kriser som är en följd av hederskulturer. Ett exempel på detta är att flertalet av dessa

lösningsförslag bygger på dialoger och familjeterapi eftersom utgångspunkten är att det rör sig om relationsproblem, när det i själva verket handlar om att välja mellan två liv som inte går att kombinera eftersom de utspelar sig i separata samhällen.

Det kan inte nog understrykas att den utbildning som sker måste gå djupare än att beskriva vad som sker eftersom handlingar bara är symptom på en bakomliggande värderingsgrund och verklighet skiljd från den svenska.

Det har redan lyfts upp att bristerna inom den tillgängliga forskningen över hederskulturers utbreddhet i Sverige är stora. Vi vet att utan tillräcklig kunskap om den kompletta och aktuella problembilden kommer det att vara omöjligt att uppnå resultat. Därför vill vi se ökade resurser till forskning som analyserar hederskulturer i Sverige. Dessutom måste det ges tydliga direktiv som säkerställer att studier görs inte bara över de fall där det finns en upplevd oro och förtrycket är ett faktum som offren är medvetna om, utan att arbetet även siktar in sig på att kartlägga tendenser till hederskulturers fäste genom att analysera attityder och värderingar hos Sveriges invånare.

## Stopp för förtrycket

*I vårt Sverige accepteras ingen form av övergrepp i hederns namn. Vårt samhälle tolererar inga kompromisser med de mänskliga fri- och rättigheterna, förutsätter likabehandling oberoende av bakgrund och lyssnar till de utsattas röst.*

## Barn och ungdomar

Vi inser att det behövs ett intensifierat arbete inom förskola, skola och fritidsverksamhet med fokus på att upptäcka, ifrågasätta och förändra de värderingar och normsystem som utgör grunden för hederskulturen. Ett steg i detta arbete är att regelbundet genomföra lokala kartläggningar och undersökningar kring elevers attityder och erfarenheter gällande våra demokratiska fri- och rättigheter liksom våra skyldigheter. Resultaten dessa visar ska därefter ligga till grund för fördjupade utbildningar inom dessa områden, anpassade efter elevunderlaget. Generellt menar vi dock att det inom skolväsendet måste ges större utrymme att diskutera etik, moral, relationer och värdegrund i syfte att inte bara lära ut mänskliga rättigheter utan också förankra de värderingar som utgör fundamentet för det svenska samhället och den svenska gemenskapen.

Redan idag klargör visserligen såväl skollag som läroplaner att detta arbete är ett av skolans huvuduppdrag, men uppmaningen är att låta det genomsyra hela verksamheten i alla ämnen. Vi anser att det framför allt bör ske öppet och tydligt med särskilt avsatt tid, dels för att säkerställa att det utförs och lättare kunna utvärdera dess resultat, dels för att belysa ämnets vikt samt nå eleverna fullt ut. Därutöver skulle det medföra en möjlighet att garantera

## Fel! Okänt namn på

kompetensen hos den lärare som leder arbetet för att därigenom kunna gå djupare. Risken med att, som idag, endast ha en generell uppmaning att indirekt förmedla värderingar genom att låta dem genomsyra verksamheten är dels att antingen värdegrundsarbetet eller den övriga verksamheten blir lidande på grund av tidsbrist, dels att det av eleverna kan uppfattas som om deras lärare försöker agera moraliserande eller bedömer prestationen i skolarbetet efter vilka åsikter eleverna uppvisar. Detta kan få till följd att arbetet leder till raka motsatsen mot dess syfte. Det är också av yttersta vikt att betygssättning och utvärdering av elever på ett tydligt sätt separeras från arbetet med värdegrunder, vilket är svårt att uppnå med nuvarande arbetssätt.

Vi vill betona vikten av att det aktiva värdegrundsarbetet påbörjas i tidig ålder för att förhindra att barn i Sverige växer upp i en verklighet utanför majoritetssamhället. Det ger bäst förutsättningar att erbjuda utsatta flickor och pojkar verktygen och möjligheten att lättare bryta med hederskulturens normsystem eftersom det är under uppväxten som grunden för våra åsikter och värderingar läggs och befästs. Det är dessutom av yttersta vikt att den personal som kan komma i kontakt med dessa barn och ungdomar utbildas i att identifiera och bemöta offer för hedersförtryck på ett sätt som skapar trygghet. Det är ingen lätt uppgift att öppna dörren till ett liv som baseras på andra grundläggande värderingar än de som tidigare utgjort basen för verklighetsuppfattningen, och det måste ske på ett respektfullt sätt. Dessutom måste risken för repressalier från familjen minimeras. För att våga bryta sig loss måste offren vara säkra på att få den hjälp de söker utan att riskera en förvärrad situation, och denna säkerhet måste förmedlas via personalen. För att detta arbete ska ske på ett så säkert sätt som möjligt vill vi att skolpersonal förläggs med anmälningsplikt vid misstanke om att en elev lever under hedersrelaterat förtryck. Tillsammans med socialtjänst och polisväsende ska därefter individuella handlingsplaner tas fram för varje utsatt barn.

Vi anser att det i skolans värld är en självklarhet att alla elever behandlas likvärdigt. Vi ser med stort allvar på de rapporter som vittnar om att det förekommer särbehandling utifrån ovidkommande kriterier, såsom kulturella eller religiösa särkrav. I en studie utförd 2007<sup>5</sup> berättade samtliga fyra rektorer att deras skolor haft elever vars familjer krävt särskilda restriktioner, exempelvis att barnen inte skulle delta i simundervisningen. Av dessa fyra skolor hade två anpassat undervisningen och tillmötesgått föräldrarnas krav. Därmed hade barnens rätt till utbildning och likabehandling inskränkts. I ett samhälle som värdesätter alla människors lika värde finner vi det anmärkningsvärt att så stor skillnad kan göras mellan barn i verksamheter för vilka det offentliga har det yttersta ansvaret.

På samma sätt menar vi att det i alla av kommuner, landsting eller på annat sätt offentligt anordnade aktiviteter bör vara en självklarhet att motarbeta starka politiska eller religiösa påtryckningar. Slöjan är en symbol med såväl ett religiöst som ett starkt politiskt budskap, vars innebörd går emot de väster-

<sup>5</sup> Utbildning på (o)lika villkor – om kön och etnisk bakgrund i grundskolan, Sara Högdin, institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet, 2007.



ländska värderingarna om män och kvinnors lika värde. Dess syfte är att skyla flickor och kvinnor för att inte väcka männens lustar. Detta speglar ett synsätt som både objektifierar alla kvinnor och betraktar män som primitiva varelser vars sexuella drivkraft inte går att kontrollera. Detta i sig är en människosyn vi på intet sätt kan ställa oss bakom. När dessutom även unga flickor förväntas bära denna symbol innebär detta inget annat än att den sexualiserade objektifieringen appliceras redan på flickbarn. Detta är givetvis fullkomligt oacceptabelt i ett samhälle som står upp för barns rätt att vara just barn. Därför vill vi att det i skolan liksom i andra offentliga verksamheter ska råda förbud mot bärandet av slöja för barn som ännu inte har fyllt 15 år. Det ska vara den unga kvinnans eget val att underkasta sig slöjan och det den symboliserar.

Vi är av den fasta övertygelsen att Sverige i alla frågor som rör barn utan förbehåll måste utgå från barnperspektivet och sätta barnens bästa i främsta rummet. Vi anser att ickemedicinskt motiverad omskärelse av små pojkar står i direkt strid med FN:s barnkonvention. Under inga omständigheter är det godtagbart att i onödan genomföra kirurgiska ingrepp på friska barn. Dels innebär ingreppen alltid en risk för komplikationer, dels lämnas pojkarna att växa upp med ett könsorgan som har deformerats utan deras godkännande, vilket är ett grovt övergrepp mot alla individers rätt till sin egen kropp. Dessutom är det ett övergrepp mot religions- och åsiktsfriheten då ingreppet är starkt sammankopplat med en religiös eller kulturell övertygelse. Vidare är det sammankopplat med vanföreställningen att barnet är orent så länge det har sin kropp intakt. Det är således ännu en form av uttryck för hederskulturellt förtryck.

Det är illa nog att svensk lag tillåter oåterkalleliga ingrepp mot ett barns kropp utan att medicinsk anledning förekommer. Ännu värre är att Socialstyrelsen tidigare har föreslagit en lag som skulle tvinga alla landsting att erbjuda och utföra denna typ av ingrepp. Även om lagförslaget stoppades har organisationen Sveriges Kommuner och Landsting utfärdat en rekommendation och barn- och äldreministern Maria Larsson har uppmanat alla landsting att erbjuda omskärelse.<sup>6</sup> Flertalet landsting följer rekommendationerna och i vissa landsting används skattemedel för att subventionera ingreppen.

Vi kommer aldrig att acceptera övergrepp av det slag en omskärelse innebär. För oss är det självklart att ickemedicinskt motiverad omskärelse av pojkar under 18 år omedelbart bör förbjudas. Barnets rätt till sin egen kropp väger givetvis tyngre än föräldrarnas önskan om att ingreppet genomförs. Arbetet mot så kallade köksbordsomskärelser, där ingreppet utförs utan utbildad sjukvårdspersonal och utanför sjukvårdsmiljön, måste givetvis tas på allvar. Fenomenet bekämpas dock bäst genom att förändra attityden till ingreppet i sig och stå upp för pojkarnas rättigheter genom att från samhällets sida tydligt markera ett starkt avståndstagande och förankra anledningarna bakom det.

<sup>6</sup> Göteborgsposten – 2012-02-19 – Barnläkare vill stoppa omskärelser.

**Fel! Okänt namn på**

Vi ser här arbetet mot kvinnlig omskärelse som en förebild och menar att det bör användas vägledande. Det har på ett föredömligt sätt visat att systematisk informationsspridning i kombination med tydlig lagstiftning ger faktiska effekter. Vi menar att liknande åtgärder måste tas för att markera avstånd från och motverka genomförandet av manlig omskärelse. En utredning bör tillsättas i syfte att analysera hur de åtgärder som utförts för att motverka kvinnlig omskärelse kan anpassas för att motverka även manlig omskärelse.

Stockholm den 5 oktober 2012

*Carina Herrstedt (SD)*

*Julia Kronlid (SD)*

*Mattias Karlsson (SD)*

*Margareta Larsson (SD)*

*Kent Ekeröth (SD)*